

складний теоретичний конструкт, що втілює численні підходи до формування спільного європейського простору. Аналіз ключових теорій та концепцій європейської інтеграції дозволяє глибше зрозуміти логіку функціонування Європейського Союзу, його цілі, механізми розвитку та потенційні траєкторії майбутньої еволюції.

У процесі вивчення європейської інтеграції сформувався цілий спектр теоретичних підходів. Найбільш ранньою серед них стала *неофункціоналістська теорія*, запропонована Ернстом Хаасом. Вона виходила з ідеї «розлиття» інтеграції (spillover effect), коли співпраця в одній сфері природним чином спричиняє потребу в координації в інших [1].

На противагу неофункціоналізму виник *інтерговерменталізм*, представлений, зокрема, Стенлі Гоффманом. Цей підхід акцентує роль національних урядів як основних акторів інтеграційного процесу. У межах цієї теорії інтеграція трактується як серія міждержавних домовленостей, які укладаються виключно за національних інтересів [2].

Згодом виникла *теорія багаторівневого управління* (multi-level governance), яка відображає складну архітектуру управління в ЄС. Вона визнає існування численних рівнів ухвалення рішень: від локального до наднаціонального. Цей підхід дозволяє описати реальну політичну практику в ЄС, де прийняття рішень дедалі більше віддаляється від традиційної вертикальної моделі влади [3].

Паралельно розвивалися й критичні теорії інтеграції, зокрема *постструктуралізм*, що зосереджується на питаннях ідентичності, культури та мови в європейському контексті. Ці підходи ставлять під сумнів уніфікованість інтеграційного проєкту, підкреслюючи складність формування єдиного європейського нарративу [4].

Окремої уваги заслуговує *концепція диференційованої інтеграції*, яка пояснює різний рівень залученості держав-членів до окремих політик ЄС. Цей підхід набув популярності після Брекзиту та в контексті розширення ЄС на Схід. Диференціація дозволяє зберігати гнучкість об'єднання, надаючи окремим країнам можливість брати участь лише в тих проєктах, що відповідають їхнім інтересам [5].

Теоретичні підходи до європейської інтеграції відображають динамічну природу цього процесу та багатоманітність його

рушіїв. Неофункціоналізм підкреслює роль інституцій та автоматичного поширення інтеграції, тоді як інтерговерменталізм фокусується на політичному суверенітеті. Теорії багаторівневого управління та диференційованої інтеграції відкривають нові горизонти в аналізі політичної гнучкості ЄС. Водночас критичні підходи наголошують на важливості культурних чинників. Комплексне вивчення цих концепцій дозволяє не лише краще зрозуміти минулі етапи європейського об'єднання, але й сформулювати бачення його майбутнього в умовах глобальних трансформацій.

Список використаних інформаційних джерел

1. Haas E. B. The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950–1957. Stanford University Press, 1958. 574 p.
2. Moravcsik A. Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies*. 1993. Vol. 31, № 4. P. 473–524.
3. Hooghe L., Marks G. Multi-Level Governance and European Integration. Lanham: Rowman & Littlefield, 2001. 251 p.
4. Diez T. The Paradoxes of Europe: From Unifying Modernity to Multiple Europes. In: Rumford C. (ed.) *The SAGE Handbook of European Studies*. London: SAGE Publications, 2009. P. 45–63.
5. Schimmelfennig F., Leuffen D., Rittberger B. The European Union as a System of Differentiated Integration: Interdependence, Politicization and Differentiation. *Journal of European Public Policy*. 2015. Vol. 22, № 6. P. 764–782.

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

В. В. Самсонов, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ МБ 6-41

В. Ю. Стрілець, д-р екон. наук, завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин – науковий керівник

Полтавський університет економіки і торгівлі

Транснаціональні корпорації – це великі бізнес-організації, які здійснюють свою діяльність у декількох країнах, маючи значний економічний впливу глобальному масштабі. Зазвичай, ТНК мають штаб квартиру в одній країні, а їхні філії, дочірні компанії або виробничі потужності розташовані в інших краї-

нах. Вони займаються торгівлею, виробництвом, постачанням послуг чи фінансовими операціями на міжнародному рівні [1]. Дякуючи працям вітчизняних науковців ми маємо можливість побачити розвиток та вплив ТНК на систему сучасного міжнародного бізнесу, а саме: Стебляк Д. М. надає розгорнуте трактування поняття ТНК [1]. Дані, отримані з Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) відіграють важливу роль в розумінні теми [2]; Свірський В. С. визначає сучасні тенденції транснаціоналізації економічної діяльності [3]; Стрілець В. Ю. та ін. досліджують проблеми, що виникають у діяльності міжнародного бізнесу [4–6].

З теоретичної точки зору ТНК відіграють ключову роль в системі сучасного міжнародного бізнесу, точну кількість ТНК визначити складно, оскільки їх кількість постійно змінюється через створення нових компаній, злиття та поглинання. Проте, за даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), у світі існують тисячі ТНК, які мають свої філії у багатьох країнах [2]. Філії ТНК розташовані по всьому світу, вони охоплюють різні галузі. Наприклад:

1. Apple inc. має свої філії та виробничі потужності в багатьох країнах, з них: Китай, Індія, Ірландія та багато інших.

2. Coca-Cola забезпечує виробництво та розповсюдження напоїв через свої філії у понад 200 країнах.

3. Toyota має заводи та офіси в різних регіонах, таких як США, Європа та Азія [2].

Станом на 2023 рік, сучасні ТНК володіють приблизно 95 % світових патентів та ліцензій [3].

ТНК відіграють значну роль у системі міжнародного бізнесу, вони забезпечують розвиток НТП в усіх його напрямках: технічний рівень якості продукції, ефективність виробництва, удосконалення форм менеджменту, управління підприємствами та інші, також сучасні ТНК допомогли створити сферу послуг для міжнародного виробництва, що сприяло перетворенню регіональних міжнародних відносин у глобальні [5].

Вплив ТНК на світовий ринок залишається вагомим, вони здійснюють активну виробничу, інвестиційну та торговельну діяльність, деякі з них перетворюються на міжнародних монополістів. Дослідження індексу транснаціоналізації, який був розра-